

Ob pripravi Vizije “Naše kmetijstvo in hrana v 2040”

Javni denar za javno dobro: za odgovoren in odporen kmetijsko-prehranski sistem

Ljubljana, 6. november 2025: Zavezništvo za odgovoren prehranski sistem Slovenije poziva Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, naj se v okviru priprave Vizije 2040 osredotoči na javno dobro in v Sloveniji zagotovi zdrav, trajnosten in odporen kmetijsko-prehranski sistem. Odločitve, sprejete v okviru Vizije 2040, bodo tudi določile, ali bo Slovenija leta 2040 sposobna nahraniti svoje prebivalce, ali pa bo še bolj kot danes odvisna od mednarodnih trgov in interesov, ki ji niso v korist.

Vizija “Naše kmetijstvo in hrana v 2040” je strateški dokument, s katerim bo določena smer, kako bo država z obsežnimi javnimi sredstvi sooblikovala kmetijsko-prehranski sistem Slovenije do leta 2040. **Gre za točko preloma.** To je priložnost, da država zagotovi dolgoročno prehransko varnost prebivalcev, kmetovalcem pa omogoči pravične dohodke za prakse, ki so v javnem interesu. S tem pa zgradi prehranski sistem, ki je odporen na krize in preskrbuje Slovenijo z zdravo in trajnostno hrano.

Naš trenutni kmetijsko-prehranski sistem teh ciljev ne uresničuje. Ne spodbuja zdrave prehrane in trajnostne rabe kmetijskih zemljišč, zanemarljivo dobrobit živali, hkrati pa povečuje odvisnost Slovenije od uvoza hrane in surovin. Zato je Zavezništvo za odgovoren prehranski sistem Slovenije, ki združuje kmete, potrošnike in strokovnjake iz civilne družbe, pripravilo nabor ključnih točk, ki jih mora Vizija 2040 nujno vključiti, da se bo javni denar dejansko usmerjal v javno dobro.

Za pravičen, okoljsko vzdržan in odporen sistem oskrbe s hrano mora Vizija 2040 vključevati naslednje cilje:

1. Zaščita potenciala za pridelavo hrane z **zavarovanjem kmetijskih zemljišč** pred pozidavo in izboljševanjem njihove kakovosti z agroekološkimi praksami, ki morajo v kmetijstvu postati normativ.
2. **Povečanje obsega ekološkega kmetijstva** kot ukrep za varovanje okolja in zdravja ljudi ter kot ena od nosilnih strategij prilagajanja kmetijstva na podnebne spremembe. Leta 2040 naj bo vsaj 25 % kmetijskih zemljišč v ekološki obdelavi.

Tatjana Buzeti, predsednica Zveze društev ekoloških kmetov Slovenije: »*Ekološko kmetijstvo je trajnostni sistem pridelave, ki uživa zaupanje potrošnikov, ohranja biotsko raznovrstnost in varuje kakovost vode in tal. Z vlaganjem v razvoj tehnologij in hitrejšim prenosom znanja v prakso, ki bi pospešila rast in produktivnost ekoloških kmetij, je ekološko kmetijstvo lahko v Sloveniji ključna rešitev za prilagajanje na podnebne spremembe. Potrebno pa je vlagati tudi v promocijo in razvoj trga ekoloških živil, kjer igrajo zelena javna naročila in kratke oskrbovalne verige pomembno vlogo.*«

3. **Zmanjšanje odvisnosti Slovenije od uvoza hrane in surovin** z uskladitvijo kmetijske pridelave s prehranskimi potrebami prebivalcev. To vključuje občutno **povečanje pridelave rastlinske hrane za prehrano ljudi**, za kar je nujno treba sprostiti njivske površine, ki so trenutno namenjene pridelavi krme. Živinoreja pa naj temelji na rabi travinja.

Gaja Breclj, direktorica Umanotere: »Količina hrane, ki jo lahko pridelamo v Sloveniji, je zelo omejena. Že zdaj večino hrane uvozimo, podnebni in geopolitični pretresi pa bodo pridelavo hrane v Sloveniji v prihodnje še dodatno ogrozili. Potrebujemo ciljno porabo sredstev kmetijske politike za povečanje odpornosti slovenskega kmetijstva na pretrese. Politika mora spodbujati in nagrajevati kmetovalce za trajnostno upravljanje kmetijskih zemljišč, zmanjševanje emisij in ohranjanje naravnih virov, brez katerih ni zdrave hrane in ni prehranske varnosti.«

4. **Vzpostavitev prehranskega okolja**, ki zagotavlja fizično in cenovno dostopnost zdrave in trajnostne prehrane, v kateri prevladujejo rastlinska, ekološka in lokalno pridelana živila in ne nastaja odpadna hrana. Izboljšano prehransko okolje naj podpirajo med drugim:
- (a) posodobljene nacionalne prehranske smernice, ki poleg učinkov hrane na zdravje ljudi upoštevajo tudi podnebne in okoljske vidike trajnostne prehrane,
 - (b) sistem javnega naročanja, ki podpira razvoj kratkih oskrbnih verig za lokalno pridelano ekološko in rastlinsko hrano,
 - (c) celosten načrt za preprečevanje nastajanja odpadne hrane in odgovorno upravljanje presežkov v celotni oskrbni verigi,
 - (d) sistemska ureditev oglaševanja hrane in jasnega, preglednega označevanja živil, ki omogoča informirane, odgovorne in etične prehranske izbire.

Jasmina Bevc Bahar, predsednica Zveze potrošnikov Slovenije: »Več kot 80 % prehranskih odločitev je nezavednih in odvisnih od okolja (cena, dostopnost, oglaševanje). Potrebujemo prehransko okolje, v katerem imajo potrošniki enostaven dostop do trajnostne in zdrave prehrane. Investicija v zdravo in trajnostno prehransko okolje je ekonomsko, okoljsko in družbeno upravičena naložba v zdravje ljudi in okolja.«

5. **Višja dobrobit rejnih živali** s posodobitvijo zakonodaje na področju zaščite živali, tako da bo ta skladna z znanstvenimi dognanji in pričakovanji družbe. To vključuje konec reje živali v kletkah, privezovanja goveda na verige, pohabljanja živali in reje prekomerno hitro rastočih živali.

Samo Curk iz Zveze nevladnih organizacij za zaščito živali Slovenije: »Odločitve Vizije bodo določale življenje stotin milijonov rejnih živali v prihodnjih letih. Gre za to, ali bomo nadaljevali s sistemom, ki povzroča trpljenje, ali pa postavili temelje za bolj sočutno kmetijstvo. Petnajst let je dovolj časa, da se reja prilagodi družbenim zahtevam. Proti reji živali v kletkah je kar 94 % prebivalcev Slovenije. Želel bi si, da Vizija to upošteva.«

V organizacijah, ki so del Zavezništva, so prepričani, da če želi Slovenija doseči cilje na področjih javnega zdravja ter varstva narave, podnebja in okolja, morajo kmetijsko-prehranske politike graditi na znanstvenih spoznanjih, merljivih rezultatih in sodelovanju vseh, ki so del kmetijsko-prehranskega sistema. **Od ministrstva pričakujejo konstruktiven odziv na predloge in njihovo vključitev v Vizijo 2040.**

Kontakti:

Jasmina Bevc Bahar, Zveza potrošnikov Slovenije, jasmina.bevc@zps.si, 041 387 769

Gaja Breclj, Umanotera, gaja@umanotera.org, 01 439 71 00

Samo Curk, Zveza za Živali, info@zvezazazivali.si, 069 923 103

Tatjana Buzeti, Zveza društev ekoloških kmetov Slovenije, info@zdeks.si, 041 797 508

Sonja Vavken, Zveza biodinamikov Slovenije, zveza.biodinamikov@gmail.com, 031 760 694

Dejan Sukič, Pomurska ekološka zadruga, pomurska.ekozadruga@gmail.com, 041 458 350